

նոնց ընտանիքը, սակայն հարս ու փեսա-
յին միութեամբ ընտանիքները եղան իրա-
րու մերձաւոր ու ազգակիցներ: Որով թէ-
պէտ կնքահօրդ կնքահայրը քեզմէ օտար
է, բայց քու կնքահօրդ կնքահայրը ըլլա-
լով՝ հաւասարապէս քուկը ալ է. ուստի
չեն կրնար մինչեւ Գ. կարգ իրարու հետ
կարգուիլ:

Մինչդեռ տարբեր է Որդեգրութիւնը:
Որդեգրութիւնն ալ օրինաւոր ազգակցու-
թիւն մըն է, վասն զի մէկը օրինաւորապէս
ուրիշին տղան իրեն որդեգիրը ըրած է,
սակայն որդեգիրը ազգակից է մի միայն
անոր՝ որուն որդեգրուած է: Ուստի մար-
դը չի կրնար իր աղջիկը կամ տղան իրեն
օրինաւոր որդեգրին հետ պսակել, կրնայ
սակայն որդեգրին քոյրերուն կամ եղբայր-
ներուն հետ պսակել, վասն զի ասոնք օ-
տար են հայրադրէն եւ անոր ընտանիքէն:
Ինչպէս օրինակի համար, կը մէջբերէ հե-
ղինակը, ուղէջ մը որ կ'առնեմ մէկ ծա-
ռէն ու կը պատուաստեմ երկրորդ ծառի
մը, առաջին ծառին միւս ուղէջները օ-
տար են բոլորովին երկրորդ ծառէն: Եւ
դեռ, որովհետեւ որդեգրութիւնը կամքի
գործ մըն է, իսկ կամքը կ'որդեգրէ զայն
միայն որ կ'ուզէ ու կը հաճի. ինչպէս
սրբագործող քահանան որ շատ մը նըշ-
խարհերու մէջէն զայն միայն կը նուիրա-
գործէ, որուն նկատմամբ որ դիտաւորու-
թիւն ունի, թողլով միւս ամէնքը սոսկ
հաց:

Գ. ԽՈՐԹ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Մինչ միեւնոյն հօրէն ու միեւնոյն մօ-
րէն սերած ծնունդները կը կոչուին հա-
րազատ արեւակից. միեւնոյն հօրէն՝ բայց
զանազան մայրերէն կամ միեւնոյն մօրէն
բայց զանազան հայրերէն սերած զաւակ-
ները կը կոչուին խորթ, կամ ինչպէս կ'ը-
սէ Խրիմեցին կիսեղբարք եւ կիսաքոյրք:

Խրիմեցին ուշադրութեան արժանի եր-
կու կէտ ունի, նախ տհասութեան խըն-
դրոյն մէջ՝ ինքն է առաջին անգամ որ
առանձին կերպով կը յիշատակէ արական
եւ իգական սեռի հաւասարութիւնը, ակն-
արկելով Նոր Կտակարանի սկզբունքին:

Երկրորդ կէտը ուշադրութեան արժանի է
խորթութեան հարցը:

Եկեղեցւոյ ընդհանուր կարգադրութեան
համաձայն խորթ սերունդները, այսինքն
համահայր կամ համամայր եղբայրները
կամ քոյրերը, անչափահաս պսակին մէջ
նկատուած են իբր հարազատներ, որով
կ'արդիւնէ անոնց պսակը ոչ միայն իրենց
մէջ, այլ նաեւ անոնց սերունդին մէջ մին-
չեւ Ե. աստիճան: Խրիմեցին կը հետեւի
այս ընդհանուր օրէնքին, սակայն խորթու-
թիւն կը դնէ համահօր եւ համամօր խոր-
թերու մէջ: Այսինքն մէկ հօրէ եւ երկու
մօրմէ սերած երկու զաւակները կը նկատէ
ամբողջական հարազատներ, վասն զի ազ-
գականութեան արիւնը հօր կողմէն (որով-
հետեւ հօրմէն կ'անցնի հարազատութիւ-
նը) ամբողջական ունին. ասոնց թոռները
կրնան խնամենալ եղբայրներու եւ քոյրե-
րու հետ, ու ձագ թոռները իրարու հետ:
Ընդհակառակն մէկ մօրէ եւ զանազան հայ-
րերէ սերած զաւակները Խրիմեցին հա-
մեմատ բոլորովին հարազատ չեն, այլ մէկ
աստիճան նուազ ունին, վասն զի կիմը կէս
է, եւ անկէ սերածները ազգականութեան
կէս արիւնը ունին, ուստի ասոնց թոռն-
ները կրնան պսակուիլ իրարու հետ,
ու այս կ'ըլլայ հեղինակին համեմատ Դ.
աստիճան:

Գրչագրին մէջ կրնանք երկու բաժա-
նում դնել. առաջին 9 էջերը կը պարու-
նակեն կանոնադրական մաս մը, իսկ յա-
ջորդ 18 էջերուն մէջ ներկայացուած է
8 ճիւղաղբական զանազան ծառերու ձեւի
տակ՝ բացատրութիւնը նախորդ ըսածնե-
րուն: Հանդիպած եմ գրչագրի երկու
օրինակին, Խմբագիրք Ե եւ Ժողովածու
Ոսկեփորիկ Կ, որուն յիշատակազերը ան-
ստոյգ է եւ ունի մէջը տարբերակներ:

Լեզուն աշխարհարարով խառն է եւ ան-
հաստատ:

Գրչագիրը կը գտնուի «Խմբագիրք Ե.
թիւ 70 պրակ 6». ունի 18 քուդք: Մե-
ծութիւնն է 19,5×15: Գրութիւնը միա-
սիւն. իւրաքանչիւր էջ ունի 22 տող: Նիւ-
թը բամբակեայ նուրբ. անկազմ: Հանգա-
մանքը անվնաս պահուած է: Գիրք՝ նոտրգիր

կանոնաւոր: Խորագիրը, սկզբնատուերն
եւ ճիւղաղբութեան ծառերը կարմրագիր:
Դատարկ քուդք՝ մէկ թերթի սկզբան
եւ երեք թերթ վերջաւորութեան: Ժամա-
նակը ԺԵ. դարուն վերջերը: Տեղը հաւա-
նօրէն Մեծորայ վանքին մէջ: Յիշատակա-
րան էջ 27 գրչագրին վերջաւորութեան.
«Ի խնդրոյ Թումայի վ. ի հրեշտակաբնակ
սուրբ ուխտիս մեծորագնաց. եւ ես ծառա-
յաբար կատարեցի. Յակոբ Վարդապետս
Ղրիմեցի՝ Աշակերտ Գեորգայ վ. ի եւ քաջ
դիտապետի եղնկացոյ. Յաղագս ազգակա-

նութեանց բաժանման»:

Գրչագրի վերջին ստացողն եղած է Տէր
Միխայիլ ոմն լեհահայ քահանայ, որ զայն
նուիրած է Ուխտիս Միաբան Հ. Մինաս
վ. Բժշկեանի 1820 թուին Ստանիսլաւ
զիւղաքաղաքին մէջ (Լեմպերկի թեմ),
ինչպէս կը տեսնենք առաջին էջին ստորեւ:
Յարգ էջին վրայ ունինք ոտանաւոր մը,
որուն լուսանցքին վրայ՝ այն տողերուն
դիմաց ուր ակնարկուած են անձերը՝ դրը-
նած կը տեսնենք կարգաւ՝ Աբրահամ,
Սահակ, Յակոբ, Յովսէփ:

Հիւրասէր ծեր մագիլի. գեղոյը խօսուն գառնի սեռի. ԱՅՐԱՀԱՄ
Ունէր ամուլ կիմ մի բարի. էր ծիծաղկոտ առաքինի:

Որպէս գգառն էր անմեղուկ. կայր սպանողին առջեւ ՍԱՀԱԿ
Հեզուկ. որդիս ունէր բ. մանուկ. միմն էր յիմար՝ միւսն խաբուկ:

Կարգա եւ գիտ գառափնին, որ կիմ էառ զիւր քեռորդին. ՅԱԿՈԲ
Գօտէմարտեալ ընդ միշտ էին. բայց կարմեցալ ջիւն ի տեղին:

Գօտէմարտըն ի հակատուն յաղքաւարեալ եղեւ մկուն ՅԱԿՈԲ
Ելեալ երբայր կաղկաղ ի տուն. արջառ ոչխար իւր խայտ պտուն:

Արեգական մամ իշխան. եղբարս ունէր իւր մետասան. ՅՈՎՍԷՓ
Թէպէտ եկաց շատ ի զընտան. շատոց ի սովն էած սեղան:

Հ. Խ. Ճ.

Հ Ա Յ Տ Ղ Ո Ւ Ն

Հասակդ առած արեւներու բոցին տակ,
Դուն հայ գաւակ, կեանքի հրգօր տեմչն ունիս,
Արշալոյսներն ապագայի լուսակից՝
Պայծառաբիր աչքերուդ եմ նշագատակ:

Եթէ փուշեր իսկ ներքամներդ արիւնն,
Դուն անվեհեր պիտի քայլես յաղքական,
Ու քաջերու անմահութեան պերս խորան,
Պիտի կանգնես ապարանքներ մեր հողէն:

Մարդագայլերն երբ պատռեցին հուր հոգիդ,
Երբ պապերուդ սրբունք արիւն խմելով
Հեզմեցին մեր սրբութիւններն հոգեբով՝
Դուն այն օրէն ծընար առիւծ նըշմարիտ:

Յառած աչքերդ անոր հակտին անասան՝
Գաղափարի գընա՝ համբէն անխոտոր,
Չըպրդտրէ արցունքն աչքերդ աղուոր,
Գիտցի՛ր, որդեակ, Յաւն է փառքի աստիճան:

Արդ վերընձիւղ կայ Հայաստան մը անգին,
— Դերբուկներու վըրայ ծըլած ծաղիկ հիր —,
Նախնիքներու ջանքն վառած կամքեղն իր՝
Նոր հանանշով մը կ'իլլէ բե՛մը կեանքին:

Փոքորիկներն եթէ երբեք յանգրգնին
Մարել կայծերն հոգւոյդ՝ որ բոց մ'է անհուն,
Դուն ցոյց տուր լանջքը Մասիսի աննըկուն,
Ու կաց անհոգ, ան կը վանէ չար քամին:

Դարերն ափին մէջ սեղմած՝ ան միշտ կանգուն՝
Դիտեց անցնիլը ցեղերուն դէպի մահ,
Ջուրէն, հուրէն յաւերժական եւ անահ՝
Յըցեց հակատն դէպի աստղերը ժըպտուն: